

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський національний університет
садівництва

**ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ І НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

2020

**Міністерство освіти і науки України
Рада молодих учених Уманського НУС**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ
УЧЕНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ**

**Сільськогосподарські, біологічні, економічні,
загальноосвітні та технічні науки**

Умань – 2020

висаджування крупних маточників лабораторна схожість насіння моркви столової становила 84 %, у дрібних – 80 %.

Наші дослідження показали, що схеми висаджування і діаметр маточних коренеплодів мають суттєвий вплив на врожайність насіння моркви столової сорту 'Яскрава'. За висаджування крупних маточників (31–40 мм) за схеми висаджування 70x15 см отримано найбільший врожай насіння – 1,07 т/га. Загущення насінневих рослин у рядку з 30 до 15 см сприяє збільшенню врожайності насіння на 47,8 %. Посівні та врожайні властивості насіння не залежали від схеми висаджування і розміру маточного коренеплоду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко В. А., Гуляк Н. В. Підвищення ефективності селекції і насінництва овочевих рослин. *Овочівництво і баштанництво*. Харків: ІОБ. 2014. Вип. 60. С. 15–19.
2. Agricultural statistics. Carrot Електронний інформ.: <http://FAO.Stat/statistics>.
3. Посівні площі с.-г. культур під урожай 2016 року. Статистичний бюлетень. Київ: Держкомстат, 2013. 53 с.
4. Збір урожаю с.-г. культур у 2016 року. Статистичний бюлетень. Київ: Держкомстат, 2013. 102 с.
5. Яровий Г.І., Гончаренко В.Ю., Могильна О.М. Стан та перспективи розвитку насінництва овочевих і баштанних рослин. *Овочівництво і баштанництво*: міжвід. темат. наук. зб. Харків: ІОБ. 2005. Вип. 50. С. 25–31.

ОЦІНКА МІНЛИВОСТІ ВРОЖАЙНОСТІ СТОВОГО БУРЯКУ В ЗАХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Т. К. КОСТЮКЄВИЧ, кандидат географічних наук

В. В. КОРЕНЬ, здобувач рівня вищої освіти

Одеський державний екологічний університет

Столовий буряк – найважливіша овочева культура, що володіє високими поживними, смаковими і лікувальними властивостями. Особлива перевага культури полягає в утриманні в коренеплодах великої кількості цукру, аскорбінової, яблучної, лимонної та нікотинової кислот, пектину, бетаніну, вітамінів С, В₁, В₂, В₆. Столовий буряк рекомендується в свіжому і вареному вигляді, а також її сік широко використовуються для профілактики і лікування хвороб серцево-судинної і травної систем людини.

Важливою особливістю столового буряка є хороша лежкість його коренеплодів, що дозволяє цілорічне використання їх у свіжому вигляді. За

поширеністю серед коренеплодів він стоїть на другому місці в Україні, поступаючись лише моркві.

Буряки стали оброблятися людиною значно пізніше, ніж найважливіші хлібні злаки і деякі овочі (цибуля, часник, капуста, редька, ріпа), тому вони є більш молодого культурною рослиною. У південних країнах в раннє середньовіччя був поширений буряк з білим коренеплодом, із зеленою або фіолетовою головкою, які збереглися й досі в Середній Азії та на Кавказі.

В Україні частка коренеплодних рослин становить 18 % загальної площі під овочевими, серед яких буряк столовий займає в середньому – 44,1 тис. га. При цьому врожайність коренеплодів досягає в середньому – 20,3 т/га, валовий збір – 894,1 тисяч тонн.

Столові буряки в Україні вирощують у всіх областях. Найвищі врожаї коренеплодів станом на 2019 рік отримано в Житомирській (272,7 ц/га), Волинській (268,9 ц/га), Тернопільській (251,5 ц/га), Вінницькій (247,4 ц/га), Полтавській (250,2 ц/га) та Хмельницькій (248,4 ц/га) областях.

Урожайність сільськогосподарських культур в кожному конкретному році формується під впливом цілого комплексу факторів. Однак при вирішенні практичних питань часто виникає необхідність роздільної оцінки ступеня впливу на врожайність, як рівня культури землеробства, так і умов погоди. В основу такої оцінки покладено ідею В.М. Обухова про можливість розкладання тимчасового ряду врожайності будь якої культури на дві складові: стаціонарну і випадкову. Таке розкладання обумовлюється тим, що рівень культури землеробства істотно впливає на врожайність сільськогосподарських культур не тільки в поточному році, але і в подальші роки, тобто сільське господарство характеризується певною інерційністю, внаслідок різких коливань врожаїв двох суміжних років, пов'язаних із зміною культури землеробства, як правило, не простежується. Тому лінія тренду достатньо точно характеризує середній рівень урожайності, обумовлений певною культурою землеробства, економічними і природними особливостями даного району.

За допомогою методу гармонічних зважувань нами був проведений аналіз динаміки врожаїв столового буряку в Тернопільській області за період з 2000 по 2019 роки за даними Державної статистичної служби України, визначена тенденція врожайності проведено досліджування ряду врожайності. Також були визначені відхилення розрахункових значень тренду від фактичних, проведена оцінка правильності вибору виду тренду та перевірка гіпотеза про те, що випадкова компонента являє собою стаціонарний випадковий процес.

В середньому за роки дослідження врожайність становила 209,5 ц/га. Протягом зазначеного періоду спостерігалися коливання фактичної врожайності столового буряку на території дослідження. Так, найменші врожаї столового буряку було зібрано в 2002 році (136 ц/га) та в 2000 році (144 ц/га).

Розглянемо динаміку врожайності коренеплодів столового буряку за трендом. Так, на початку періоду дослідження врожайність за трендом становить

147,0 ц/га. Весь час спостерігається прямолінійне збільшення значення компоненти тренда, що свідчить про суттєве підвищення рівня культури землеробства за цей період. Наприкінці періоду врожайність за трендом становила 271,2 ц/га, тобто врожайність за трендом зросла майже в 2 рази.

Для виявлення в чистому виді впливу погодних умов окремих років на формування врожаю коренеплодів в Тернопільській області, розглянемо відхилення фактичного врожаю від лінії тренду. За 20 років у одинадцяти випадках спостерігались від'ємні відхилення, які були досить суттєвими і коливалися від -3 до -30 ц/га. Найбільш несприятливими для вирощування були 2010, 2015 та 2018 рр., саме у ці роки спостерігались найбільші від'ємні відхилення від лінії тренду -30, -20, -24 ц/га відповідно. Це свідчить про дуже несприятливі погодні умови, що склалися протягом цих років. У роки ж зі сприятливими погодними умовами вдавалося отримати збільшення врожаю за їх рахунок і відхилення від лінії тренду мали додатні значення. Найбільш сприятливим для вирощування столового буряку був 2012 рік, коли додатне відхилення від лінії тренду становило 41 ц/га, також великі прирости врожаю за рахунок сприятливих погодних умов було отримано у 2013 році – 36 ц/га та у 2014 році – 19 ц/га.

Територія Тернопільської області має помірно-континентальний клімат із теплим літом, м'якою зимою. Географічне положення області в господарському відношенні є доволі вигідним, а розміщення в західній частині правобережного Лісостепу, у зоні з родючими ґрунтами і достатнім зволоженням, сприяє розвитку сільськогосподарського виробництва.

В результаті детального дослідження бачимо, що в останні роки спостерігається значний та сталий приріст врожайності коренеплодів, що свідчить про значні зміни у виробництві. Столовий буряк має високий біологічний потенціал продуктивності, який може бути в повній мірі реалізований в природно-кліматичних умовах Тернопільщини.

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ НОВИХ СОРТІВ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО

В. В. ЛЮБИЧ, доктор сільськогосподарських наук

І. О. ПОЛЯНЕЦЬКА, кандидат сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва

Тритикале – перша штучно створена зернова культура у світі, внаслідок схрещування селекціонерами жита з пшеницею. Вирощується як продовольча і зернофуражна культура. Тритикале привертає до себе особливу увагу у зв'язку з тим, що по ряду ключових ознак (врожайність, харчова цінність) воно перевищує